

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

DR. TELEGDY GERGELY

ÖRÖKLÉSI JOG ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK
2. olvasólecke

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem
Cím: 6720 Szeged,
Dugonics tér 13.
www.u-szeged.hu
www.szechenyi2020.hu

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Az olvasólecke tartalma:

- Az időbeli hatály szabályozása
- Az öröklési jogi szabályokra vonatkozó általános rendelkezés
- A végintézkedésekre vonatkozó rendelkezések
- A törvényes öröklésre vonatkozó rendelkezések
- A kötelesrésre vonatkozó rendelkezések
- Alkalmazandó elvi határozatok
- Tanulmányozandó gyakorlat
- Ellenőrző kérdések
- Felhasznált és ajánlott irodalom

10-15 perc

AZ ÖRÖKLÉSI KÖNYV SZABÁLYAINAK IDŐBELI HATÁLYA

Az öröklési szabályok alkalmazásánál mindenképpen számolnunk kell azzal, hogy az új Kódex szabályait még évekig az 1959-es Ptk. szabályai mellett kell alkalmazni, hiszen jellemzően a végintézkedések esetében fordulhat elő, hogy annak megalkotása még a régi szabályok alatt, ehhez képest hatályosulása azonban már az új Ptk. hatálya alá esik.

Bár az egyes anyagrészekhez kapcsolódóan is vizsgálatra kerülnek az egyes rendelkezések, a jelen leckében összefoglalóan tekintjük a két kódex időbeli hatályára vonatkozó kérdéseket.

AZ IDŐBELI HATÁLY SZABÁLYOZÁSA

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény (továbbiakban: Ptk.)
- A törvényhez fűzött indokolás szerint a törvény célja olyan átmeneti szabályok megfogalmazása, amik egyértelművé teszik, hogy adott időpontban melyik törvény alkalmazandó.
- A törvény - a Ptk. hatálybalépésére figyelemmel - 2014. március 15-én lépett hatályba.
- az öröklési jogot érintő átmeneti rendelkezéseket a Ptké. VII. fejezetében az 57. § - 66. § között találjuk

AZ ÖRÖKLÉSI JOGI SZABÁLYOKRA VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉS

- A törvény az öröklési jogi szabályok hatálybalépése kapcsán **általános elvként rögzíti**, hogy az új öröklési jogi szabályokat **a Ptk. hatálybalépése után megnyílt öröklésre kell alkalmazni**, vagyis abban az esetben, ha *az örökbagyó halála 2014. március 15. után következett be*. [Ptké. 57. § (1) bekezdés]

A VÉGINTÉZKEDÉSEKRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

- a Ptk. végintézkedésre vonatkozó rendelkezéseit az alábbi táblázat tartalmazza

SZABÁLYOZÁSI TERÜLET	ALKALMAZANDÓ JOG	JOGSZABÁLYI HIVATKOZÁS
a Ptk. végintézkedésre vonatkozó rendelkezéseit	<i>a Ptk. hatálybalépése után kelt végintézkedésre</i> kell alkalmazni	Ptké. 57. § (2) bekezdés
<ul style="list-style-type: none"> • kivételként rögzíti azonban, hogy a Ptk. hatálybalépése előtt kelt végrendelet érvényességét a Ptk. szabályai szerint kell elbírálni, ha a végrendelet a Ptk. szerint érvényes lenne és az öröklés a Ptk. hatálybalépése után nyílt meg. [Ptké. 58. § (2) bekezdés] • az indokolás kifejezett példaként hozza a végrendelet alaki szabályainak enyhítése köréből a végrendelet keltének szükségtelenségét, vagy a házastársak közös okiratban történő végrendelkezését, amelyeket az új Ptk. már elismer. 		
a Ptk. utóöröklésre vonatkozó rendelkezését	<i>Ptk. hatálybalépése előtt kelt végrendeletre is</i> alkalmazni kell, feltéve, hogy az öröklés a Ptk. hatálybalépése után nyílt meg	Ptké. 59. §
A végrendelet megtámadásának elévülésére a Ptk.-ban előírt ötéves határidőt	<i>a Ptk. hatálybalépésétől kell számítani</i> , akkor is, ha az öröklés a Ptk. hatálybalépése előtt már megnyílt	Ptké. 60. §
A Ptk. szóbeli végrendelet feltételeire és szóbeli végrendelet hatályára vonatkozó rendelkezéseit	<i>a Ptk. hatálybalépése után tett szóbeli végrendelet</i> esetén kell alkalmazni.	Ptké. 61. §
Ptk.-nak a házastárs vagy az élettárs javára tett végrendelet hatálytalanságára vonatkozó rendelkezését	<i>a Ptk. hatálybalépése előtt kelt végrendelet esetén</i> is alkalmazni kell, ha a Ptk. hatálybalépése után szakadt meg az életközösség és nyílt meg az öröklés	Ptké. 62. §
a Ptk. hatálybalépése előtt létrejött öröklési szerződésre a Ptk. rendelkezéseit	ha <i>a szerződéses kikötés a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos rendelkezések</i> szerint nem lenne érvényes, de a Ptk. szabályai szerint érvényes, és az öröklés a Ptk. hatálybalépése után nyílt meg.	Ptké. 63. §

A TÖRVÉNYES ÖRÖKLÉSRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

- A Ptk. örökbefogadással kapcsolatos öröklési jogi rendelkezéseit *a Ptk. hatálybalépése után indult örökbefogadási eljárás* alapján keletkezett öröklési jogviszonyra kell alkalmazni. [Ptké. 64. §]

A KÖTELESRÉSZRE VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

- A Ptk. kitagadási okokra vonatkozó rendelkezéseit az *örökhagyó Ptk. hatálybalépése után tett kitagadó nyilatkozatára* kell alkalmazni. [Ptké. 65. § (1) bekezdés]
- A Ptk. hatálybalépése előtt tett végintézkedés alapján a kötelesrész mértékére a Ptk. *hatálybalépése előtt hatályos* jogszabályok rendelkezéseit kell alkalmazni. [Ptké. 65. § (2) bekezdés]
- Ha az örökhagyó végintézkedését a Ptk. hatálybalépése előtt tette, a kötelesrész alapjára is a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos rendelkezéseit kell alkalmazni. [Új Ptk. Tanácsadó Testület véleménye]
- A tartási szerződés fejében átruházott vagyon tulajdonjogát a tartásra kötelezett (a tartási jogon túlmenően) tehermentesen szerezte meg, ezért a 2014. március 15-én hatályba lépett Ptk. sem értelmezhető úgy, hogy e tulajdonjogot visszamenőleges hatállyal a kötelesrész kifizetésének kötelezettségével korlátozza. [BDT2019. 3979.]

ALKALMAZANDÓ ELVI HATÁROZATOK

Az öröklés jogi fejezet szempontjából releváns elvi jellegű határozatok alkalmazhatóságát a [Kúria 1/2014. számú Polgári jogegységi határozata](#) határozza meg, amelynek összefoglalását az alábbiakban táblázat¹ tartalmazza:

Az új Ptk. alkalmazása körében		
megfelelően irányadó	nem irányadó	
	eltér	beépült
PK 80. szám PK 85. szám b) pont PK 86. szám PK 87. szám PK 88. szám PK 89. szám a)-b) pont PK 90. szám PK 261. szám	PK 81. szám PK 82. szám PK 83. szám PK 89. szám c) pont	PK 85. szám a) pont PK 92. szám

¹ Áttekintő táblázat az 1/2014. PJE határozathoz, szerkesztette: dr. Kőrös András és dr. Pomeisl András (https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2014/08/Attekinto_tablázat_Kuria_12014PJE_hat.pdf)

TANULMÁNYOZANDÓ GYAKORLAT:**ÚJ PTK. TANÁCSADÓ TESTÜLET VÉLEMÉNYE**

Ha az örökhagyó végintézkedését a Ptk. hatálybalépése előtt tette, a kötelesrész alapjára is a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos jogszabályok rendelkezéseit kell-e alkalmazni? [Ptké. 65. § (2)]

A Ptké. 65. § (2) bekezdése értelmében, ha az örökhagyó végintézkedését a Ptk. hatályba lépése előtt tette, a kötelesrész mértékére a Ptk. hatályba lépése előtt hatályos jogszabályt kell alkalmazni. A kötelesrész mértéke nem önmagában a törvényben meghatározott hányad, hanem az a kötelesrészre jogosult igényét jelenti a kötelesrész kiadásáért felelős személyekkel szemben. A kötelesrészt ezért csak a kötelesrész alapjának és hányadának együttes figyelembevételével lehet meghatározni. Ebből pedig az következik, hogy ha az örökhagyó végintézkedését a Ptk. hatálybalépése előtt tette, a kötelesrész alapjára is a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos rendelkezéseit kell alkalmazni.

BDT2019. 3979.

Az 1959-es Ptk. hatálya idején kötött tartási szerződés a Ptk. hatálya idején megnyílt hagyaték szempontjából egységesen, azonos törvény alapján bírálendő el. A tartási szerződés fejében átruházott vagyon tulajdonjogát a tartásra kötelezett (a tartási jogon túlmenően) tehermentesen szerezte meg, ezért a 2014. március 15-én hatályba lépett Ptk. sem értelmezhető úgy, hogy e tulajdonjogot visszamenőleges hatállyal a kötelesrész kifizetésének kötelezettségével korlátozza.

[18] Az elsőfokú bíróság ítéletében akként foglalt állást, hogy ezen rendelkezés mint öröklési jogot szabályozó rendelkezés a Ptké. 57. § (1) bekezdése alá tartozik, így függetlenül attól, hogy a tartási szerződés megkötésére a Ptk. hatálybalépése előtt került sor, ezen rendelkezés alapján a Ptk. rendelkezései, e körben a Ptk. 7:80. § (4) bekezdése irányadó. Ezzel ellentétben az örökhagyó halála a Ptk. hatálybalépésekor már fennálló tartási szerződéssel mint kötelemmel kapcsolatos, ám a Ptk. hatálybalépését követően keletkezett tény, az alkalmazandó jogszabályt így a Ptké. 50. § (1) bekezdése jelöli meg, mely e körben az 1959-es Ptk. lesz.

[19] Ezen értelmezés feleltethető meg a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 2. § (2) bekezdésében meghatározott visszaható hatályú jogalkotás tilalmának is. Az 1959-es Ptk. fent idézett rendelkezéseire figyelemmel a tartási szerződéssel átruházott ingatlanokon a tartásra kötelezettek kizárólag tartási joggal terhelt, ám egyébként korlátozástól mentes tulajdonjogot szereztek. Amennyiben a tartási szerződés megkötését követően hatályba lépett jogszabály alapján a tartási szerződéssel juttatott vagyont a kötelesrész alapjához kellene számítani, az átruházott vagyonból a kötelesrészre jogosultakat ki kellene elégíteni, úgy ez tulajdonjogukat korlátozná, azaz a Jat. 2. § (2) bekezdésébe, a jogállamiság Magyarország Alaptörvényében (a továbbiakban: Alaptörvény) foglalt követelményébe is ütközne [32/1991. (VI. 6.) AB határozat], hiszen ezen értelmezés esetében a jogszabály tartalmában visszamenőleg állapítana meg kötelezettséget az eltartók vonatkozásában (365/B/1998. ABH).

[20] Utalt arra is az ítélőtábla, hogy a tartási szerződéssel rokon vonásokat is mutató öröklési szerződés tekintetében a Ptké. a végrendeletre irányadó szabályokhoz hasonlóan akként rendelkezik, hogy a Ptk. hatálybalépése után kelt végintézkedésekre, öröklési szerződésre kell a Ptk. rendelkezéseit alkalmazni, a Ptk. hatálybalépése előtt megkötött öröklési szerződésre a Ptk. rendelkezései abban az esetben irányadóak, ha a szerződéses kikötés a Ptk. hatálybalépése előtt hatályos rendelkezések szerint nem lenne érvényes, de a Ptk. szabályai szerint érvényes, és az öröklés a Ptk. hatálybalépése után nyílt meg. Ebből is jól láthatóan a jogalkotó célja - ezt fejezi ki a Ptké.-hez fűzött indoklás is - éppen az volt, hogy a végrendeletben, öröklési szerződésben foglaltak lehetőség szerint érvényesülhessenek.

[21] Mindezekre tekintettel az ítélőtábla azt állapította meg, hogy a Ptk. 7:80. § (4) bekezdésének rendelkezése a felek közötti jogviszonyban nem volt alkalmazandó, a felek közötti jogviszonyt az 1959-es Ptk. rendelkezései alapján kellett elbírálni.

[22] Ezzel ellentétes értelmezés arra az eredményre vezethetne, hogy a 2014. január 3. napján kötött tartási szerződés esetén, ha az örökgyógyó halála 2014. március 15. előtt következik be, az eltartók részére a tartási szerződéssel átruházott vagyon a kötelesrész alapjaként nem vehető figyelembe, ha azonban az örökgyógyó csak 2015-ben hal meg - a tartás tehát hosszabb időn át valósul meg - a Ptk. rendelkezései alapján a tartási szerződéssel átruházott vagyon a kötelesrész alapjához számítandó. Ezen értelmezés nyilvánvalóan ellentétes az Alaptörvény 28. cikkében megfogalmazott értelmezési alapelvekkel, ugyanakkor a fentiek szerint a jogszabályból sem levezethető.

[23] Az 1959-es Ptk. hatálya alatt irányadó PK 89. számú állásfoglalás c) pontjára figyelemmel a tartási szerződéssel az alperesekre átruházott vagyon a kötelesrész alapjának kiszámításánál figyelmen kívül hagyandó (BH1994. 673.). A tartási szerződés jellegéből fakadóan visszerthes, mely jellegén nem változtat az, hogy a hagyaték megnyíltakor a tartás és az átruházott vagyontárgy értéke hogyan viszonyul egymáshoz, az eredetileg visszerthes szerződés utólagosan sem válik ingyenessé. A kötelesrészt jogosultak ugyanakkor bizonyíthatják, hogy a tartási szerződés színlelt, illetőleg nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik. Keresetlevelükben a felperesek hivatkoztak is arra, hogy a tartási szerződés nem annak tartalma szerint ment teljesedésbe a felek között, hiszen az alpereseknek a szerződésben vállalt tartást nem kellett nyújtaniuk az örökgyógyó részére, a tartási szerződésben foglaltakat érdemben nem teljesítették, ezért a szerződéssel átruházott juttatások ingyenes adománynak minősülnek és ekként a kötelesrész alapjához hozzászámítandóak. Az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítás azonban az e körben előadottakat egyértelműen cáfolta. A beszerzett bizonyítékok, rendelkezésre álló orvosi iratok és a lefolytatott tanúbizonyítás eredményének a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: 1952-es Pp.) 206. § (1) bekezdése szerinti mérlegelésével és összevetésével megállapítható, hogy az alperesek a tartási szerződésben biztosított kötelezettségeiknek az örökgyógyó által igényelt mértékben eleget tettek. A kötelezettek szerződésszegése pedig nem állapítható meg, ha a tartási szolgáltatásokat a jogosult igénye szerint teljesítik (BH2009. 78.).

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

1. Hol találjuk az új Ptk. rendelkezésinek alkalmazására vonatkozó szabályokat?
2. Általánosságban mikor kell alkalmazni az új Ptk. öröklési jogi szabályait?
3. Melyik törvény rendelkezéseit alkalmazná egy 2012-ben megtett és 2015-ben hatályosult házastársi közös végrendelet esetében?
4. A kitagadási okok szempontjából a végrendelet megtételének, vagy hatályosulásának időpontját tekintené irányadónak?

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM:

1. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény és indokolása
2. Vékás Lajos: Öröklés jog, Eötvös József Könyv- és Lapkiadó Bt., Budapest, 2014. I. rész
3. Áttekintő táblázat az 1/2014. PJE határozathoz, szerkesztette: dr. Kőrös András és dr. Pomeisl András (https://ptk2013.hu/wp-content/uploads/2014/08/Attekinto_tablázat_Kuria_12014PJE_hat.pdf)

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE